

Editörden

DİN VE HAYAT

TDV - İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ DERGİSİ
SAYI: 3 - YIL: 2007

YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. Mustafa ÇAĞRICI

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Kadriye AVCI ERDEMLİ

EDİTÖR

Kerime CESUR

kerime.cesur@gmail.com

YAYIN EKİBİ

Abdülkerim YATĞIN

Ahmet BENSİZ

Davut ÖZGÜL

Emine ARSLAN

E. Betül ÇAKIRCA

Kerime CESUR

Mehmet YÜKSEL

Mustakim ARICI

Salim SELVİ

Sümeyye PARILDAR

Uğur YILMAZ

Üzeyir GÜR

TASHİH

Dr. A.Cüneyd KÖKSAL

REKLAM SORUMLUSU

Ömer Faruk ŞENTÜRK

GRAFİK TASARIM

Sinan ÖZDEMİR

BASIM YERİ ve TARİHİ

TDV Yay. Mat. ve Tic. İşl.

Ostim Örnek San. Sit. 1. Cad.

358. Sk. No: 11 Yenimahalle/ANKARA

Tel. 312 354 91 31 / Fax: 312 354 91 32

Ankara / 2007

ISSN: 1308 - 9595

DAĞITIM

TDV Yay. Mat. ve Tic. İşl. İstanbul 1. Şb.

Klodfarer Cad. No:14/1 Divanyolu

Eminönü/İSTANBUL

Tel: 0212 518 46 04

Faks: 0212 518 83 07

Yayınlanan yazıların hukuki-bilimsel sorumluluğu yazarlara aittir.

PARA İLE SATILMAZ

Bismillahirrahmanirrahim

Yüce Rabbimize sonsuz hamd ü senalar olsun.

Efendimiz Muhammed Mustafa'ya binlerce sâlât, âl ve ashâbına selam olsun.

Ak sakallı pîr koca bilmez ki hâli nice

Emek yimesin hacca bir gönül yıkarısa

Yunus Emre

İbadetlerin ortak amacı insanın yaratılış gayesinin, kulluğunu izhar olduğunu göstermektir. Namaz ile güne, oruç ile yıla, hac ile ömre anlam katan, aynı zamanda denetim altında tutan ibadetler, müslümana hiçbir anında yalnız olmadığını, Yüce bir varlığın gözetim ve denetimi altında bulunduğunu hatırlatır. Kulluğun kemali de her şeyi yerli yerine koymakla mümkündür. Bu açıdan baktığımızda namaz dosdoğru kılındığında namaz; oruç, ellerimiz, gözlerimiz, dilimiz de yanlıştan ve haramdan sakındığında oruç; ve hac her türlü kavgadan, dünya menfaatinden beri olduğumuzu kanıtladığımızda hac-i mebrûr olmaktadır.

İstanbul Müftülüğü Kültür Yayınları üçüncü çalışmasını, ömrümüze anlam katan, layıkıyla yerine getirildiğinde yeniden doğmuş gibi günahsız olunacağı müjdesi verilen "Hac" ibadetine ayırmış bulunmaktadır. Hac yeniden doğmamıza vesile olan yoğun anlamlar bütünüdür. Bu eserimizde, hacın kapsadığı bu anlamlar bütününden imkanların elverdiği ölçüde sizlere makaleler, hatıralar, söyleşiler sunmaya çalıştık. Mikat, ihram, telbiye, tavaf, Hacerü'l-esved, Safa-Merve, Arafat, Müzdelife, Mina, şeytan taşlama, kurban gibi hacın temel kavramlarını ve aşamalarını içeren makaleler hac anlamamıza yardımcı olmaktadır. İhram'ın sadece bir bez parçası olmadığını, mikattan hac ibadetine giriş yapan hacının dünyanın tüm kalabalığından arınıp Rabbi'nin topluluğuna karıştığını; Arafat'ta hacın zirvesine ulaştığını; şeytana atılan her taşla bir günahın atılması gerektiğini ve diğer tüm aşamaların insanın olgunluğunu tamamlamasına yardımcı olan adımlar olduğunu anlıyoruz. Allah karşısında eşitliğin zirvesinin gerçekleştiği ibadettir hac. Ten renginin önemsizliğini Malcom X'in hayatından verdiğimiz kesitlerden anlıyoruz. "Hacda Kadın" makalesi ile hacda kadının cinsiyeti ile değil kulluğu ile var olduğunun bilincine varıyoruz. Nazife Şişman hacı olmanın turist ve seyyah olmaktan ayrıldığı noktaları akıcı bir üslupla bizlere sunuyor. Söyleşi bölümümüzde Ebruzen Hikmet Barutçugil'in, sanatıyla hac arasında kurduğu bağlantıyı bulabilirsiniz. Ayrıca Ümit Meriç ve Nevzat Tahran ve Hasan Cihat Öter'le gerçekleştirdiğimiz kısa söyleşiler de zevkle okunacaktır. Hacca gitmenin öneminin yanında hac dönüşü ahlâkî olgunluğun devamının gerekliliğini anlatan "Hacca Nasıl Gidilir Nasıl Dönülür?" isimli makale, "Hacca Eğitimi Gitmek", "Hacca Çarşı Ziyareti ve Hediyeleşme Âdâbı" da faydalı olacağını umduğumuz diğer makalelerden. Portre bölümümüzde son nefesini Efendimiz'in yanbaşında vermek istediği için Medine'ye hicret eden Sami Ramazanoğlu Hocaefendi'nin hayatı anlatılmakta. Fahrettin Paşa'nın Medine Savunması, Surre Alayları, Osmanlı'nın kutsal beldelere gösterdiği hassasiyeti anlatan makaleler, Kâbe ve Ravza'daki âyetlerin değerlendirildiği makale, hac manzumeleri ve hac literatürü makaleleri ve şiirlerden oluşan bir dosya ile karşınızdayız.

İlkemiz sizlere en iyiyi sunabilmektir. Yayın kurulu bu ilkeyi layıkıyla gerçekleştirebilmek için büyük gayret içerisinde. Bu çalışmalar sırasında fikirleri ve makaleleri ile bizlere katkıda bulunan değerli akademisyenlere, Diyanet personeline, yazılı ve görsel malzeme temini, yayına hazırlık, baskı ve tasarım süreçlerinde katkısı olan herkese şükranlarımızı sunuyoruz.

Allah'ın çalışmalarımızı boşa çıkarmaması ümidiyle...

BİZ HACCA GİDİYORUZ HAC DA BİZE GELİR Mİ?

rada burada kişisel gelişim dersi aramaya gerek yok. Hac yolculuğu keskin sınamalardan geçtiğimiz kocaman bir gelişim fırsatıdır. İncelip incelip de varlığımızdan koptuğumuz, çoğalıp çoğalıp varlığın kalbine taşıdığımız demdir hac-cımız. Hac kişiliğimizi de gözden geçirme fırsatı olabilir. Haccın rükünleri, yeni bir kişilik inşa eder içimizde.

Niyet: Hacca niyetlenmekle, o zamana kadarki bütün niyetlerimizden vazgeçiyoruz. Çevreden merkeze dönüyoruz; çokluktan bire varıyoruz. “Lâ ilâhe illallah” diyerek her birimiz çok niyetlerimizi bire indiriyoruz, birini tercih edip başkalarını terk ediyoruz. Öyleyse, tercih ettiğimiz Bir’i, terk ettiğimiz çoklar kadar çok sevmeliyiz. Bizi, yüzümüzden parmak uçlarımıza, saç rengimizden göz bebeğimize kadar

tek ve biricik olarak var edip, çocuklarını emrimize veren Rabbimize, o çocukların çokluğuna kanmayacak bir sadelikte ve içtenlikte kul olmalıyız. Bir’e olan sevgimizi çok etmeliyiz. Bir’e olan kulluğumuzu çoğaltmalıyız. Rabbimiz için terkettiğimiz çokları terkettiğimize hacca gitmek kadar çokça sevinmeliyiz.

İhram: İhram, elbiselerimizden çıkmayı gerektirdiği kadar, takındığımız tavırlardan, benimsediğimiz hallerden soyunmayı da gerektirir. Kişiliğimizi sadeleştirmemizi, varlığımızı durulaştırmamızı ister. Sıfatlar erir, makamlar yıkılır, rütbeler sökülür ihramın içinde. Kategoriler iptal olur. Ayrımlar ve sınıflar geçersizleşir. İhram, önce insan olmaya çağırır bizi. İnsan olmakta, herkesle aynı olan yanımızı bilme, kötülük edebilir tarafımızı hatırlama, ölüme yakın halimizi farketme saklıdır. Nasıl ki ihram bizi, sıfatlardan

âzade, sade birer insan olarak resmeder, müslüman olarak da başkalarından üstün ve ayrı olmaya değil, herkesle bir ve birlikte olmaya teşvik eder. Mü'min kardeşler olarak, başkalarının yanındaki sıfatlarımızı soyunmuş olarak birlikteyizdir. Kardeşlikte birbirimize karşı ünvanların, makamların, rütbelerin kârı yoktur. Neysek oyuzdur; öylece kabulleniriz birbirimizi. Zaaflarımızla, kusurlarımızla, eksiklerimizle yanımızda tutarız sevdiğimizimizi. Öyle ki başkalarına aşikâr olmayan nice kusurlarımızla varızdır dostlarımızın yanında. Aslında, dostlukta ve kardeşlikte birbirimize karşı ihramlıyızdır. Öyleyse, birbirimizi hesapsız kabulleniyor olmalıyız. Yeryüzünde başka hiçbir şey olmasa, başka kimse kalmasa da, birbirimize razı mıyız? Elimizde hiçbir şeyimiz kalmasa da, hiçbir rütbemiz olmasa da birbirimizi değerli görüyor muyuz?

Keşke şeytan hep Mina'da dursa, taşlanmak üzere sakince beklese her hac mevsimini. Ne şeytan diye taşladığımız büyük, orta ve küçük taşlar, ne de elimizde biriktirdiğimiz taşlar şeytandır. İmtihanımız taşlarla değil; imtihanımız elimizle ettiklerimizle.

Vakfe: Sabahtan akşama, akşamdan sabaha bir koşturma içinde geçiririz ömrümüzü. Sürekli koşmak önerilir bize. Her anımız yetişme/yetişememe bıçağının sırtında kalır, bin parçaya bölünür. Bir yerlere, bir şeylere yetişiriz yetişmesine ama, kendimizle buluşamayız bir türlü. İç huzurumuzu, ruhî dinginliğimizi, kalbi doygunluğumuzu, "bir şeylere sahip olmak, bir yerlerde bulunmak, birilerinin yanında/tafında/yakınında yer almak" diye tarif ederken, bir türlü hızına yetişemediğimiz bir amansız koşu bandı üzerinde buluruz kendimizi. Huzur referanslarımızın hepsini gelip geçici öteki-

ler, vurdumduymaz başkaları üzerine kilitleriz. Sanki kendimiz olmaktan kaçır gibiyizdir. Burada aziz bir misafir olduğumuzu unuturuz. Kendimizi gündelik hesapların sığınağına zincirleriz. Varlığımızı çok şeye sahip olmanın terazisinde tartarız. Yeryüzündeki gölgemiz gelip geçerken, niyetimizle, kulluğumuzla sonsuzluğu inşa ettiğimizi aklımızdan çıkarırırız. Haşr Sûresi'nde hatırlatıldığı gibi, "Allah'ı unutan insana, Allah da kendisini unutturur." Kendisini unutan biz insanların, kendini yeniden hatırladığı, varlığını Rabbine göre yeniden tanımladığı bir duruluş/duruş mekânıdır Arafat.. Dünyanın telaşlarının dindiği, kalbimiz üzerinde yanıp duran hırs ve haset ateşlerinin söndüğü demdir vakfe. İlk defa, açıktan ve net olarak, Rabbimiz tarafından varlığımızın onaylandığını hissedecek bir iç yolculuğun eşğine taşır bizi Arefe.

Müzdelife: Ben'imizi sivrilte sivrilte başkalarına batırmalarımızın sona ermesinin umulduğu/beklendiği yer Müzdelife'dir. Müzdelife, mekân ismidir aslında. Müzdelife'de yerine getirdiğimiz hac rüknünün adı Meş'ar'dır. Şuurlanmaya denk gelir Meş'ar. Mahşer kalabalığının ortasında, gecenin koynunda çaresizliğimizi ve yalnızlığımızı hissettiğimiz o an, varlığımızın kırılğan yanlarını yeniden hatırlatır bize. Tevazu halini kuşanmak, alçakgönüllülüğü baştan kazanabilmek için, kendi zavalılığımızla tanışma yeri olmalıdır Müzdelife. Böylece ilişkilerimizi sıfırdan başlatabilir, bize yapılan her iyiliği, hakettiğimiz bir şey olarak değil de bir sürpriz olarak okumaya başlarız. Sevdiğimizimizin varlığını onların mecburiyeti olarak değil de, bize sürekli ve ısrarlı iltifatları olarak görmeye başlarız. Her yeni günü sıra-

dan bir gün değil de, yine, yeni, yeniden verilmiş, hak ettiğimiz değil, hakkını vermemiz gereken bir fırsat olarak değerlendiririz. Varlıkla sözleşmemiz tazelenir. Yeni doğmuş bir bebek heyecanıyla bakarız âleme. Üzerimizdeki sonsuz merhameti ana sütü gibi ak ve pak tatmaya başlarız. Etrafımıza borçlu olduğumuz şefkati de bir anne gibi gönüllü olarak vermeye hazırlanırız. Şuurlanırız; yeni baştan varlığın içine buyur edilmiş gibi yaşamaya başlarız.

Mina: Hiç İçinizden Taş Topladınız mı?

Gecenin orta yerinde, karanlığı nefesleriyle yırtarcasına, kötülüğü ihramlarının hisirtisiyle kovarcasına akan insan seli, şeytanla, ilk defa bu kadar açıkça karşı karşıya durmaya hazırlanır. Elllerinde biriktirdikleri taşlar, her birini şeytandan uzağa fırlatmaya hazır gibi bekler. Binlerce elden bir anda hisimla savrulan taşlar şeytan diye bellediğimiz taşların yüzünde şaklarken, bir kez daha anlıyorsunuz ki, karanlık ışığın ışığıdır. Şeytan olmasa, iyilerin iyiliği görünür olmayacak. Nefsin kötülüğe meyli olmasa, güzellerin güzel duruşu hep karanlıkta kalacak.

Mina, kendimizi bir kez daha tarif ettiğimiz yerdir. Mina, yerimizi bin kez daha bellediğimiz mekândır. Mina adının ifade ettiği gibi, şeytandan emin olma makamıdır. Şeytan hep yanımda ve yoremizde dururken, aldandık, kandık, saptık, yoldan çıktık. Karşımızda apaçık bir düşman olarak göremedik onu. O kulağımızın ardından fısıldarken, nefsimize ince ince üflerken bizden yana duranlarla karıştırdık yüzünü, dost olanlarla bir tuttuk söylediklerini. Mina'da şeytanın hepimizin karşısında durması özel bir imtiyazdır, tarifsiz bir ayrıcalıktır. Şeytanın beridekiler arasından sembolik olarak sıyrılıp öteki olması ince ve keskin bir uyanış dürtüşü-

dür. Elimizdeki taşlar şeytanla aramızı açmaya ayarlıdır. Savurduğumuz taşlar karşımızda olanın karşısına savurur bizi. Safların ilk defa gözle görülür biçimde ayrılışının tanığıdır ellerden fırlayan taşlar. Işığın karanlıkla yatıp aydınlığı doğurma anıdır. Ne var ki, her doğum gibi bu da sancılıdır. İçinizden bir şeylerin kopması gerekir; ta ki tam olasınız. Karnınızdan bir şeylerin eksilmesi gerekir; ta ki kemâle eresiniz. Mina'ya akanların eksiltecekleri şeyler ellerindedir; her bir şeytan için yedi taş.

Safları ayrıştırmak elden taşları fırlatmak kadar kolay bir şey olmamalı ama. Öyleyse taşların ucu içimizde bir yere bağlı olmalı. Her taşla birlikte şeytanın yüzüne fırlattığımız bir şeyler daha olmalı. Taşlar şeytanla aramızı açarken, bizi şeytana yakın eyleyen şeyleri de bizden uzaklaştırmalı. Bu yüzden, taşları Müzdelife'den ya da Arafat'tan toplarken, taşların ucuna bağladıklarımızı da içimizden toplamalıyız.

Keşke şeytan hep Mina'da dursa, taşlanmak üzere sakince beklese her hac mevsimini. Ne şeytan diye taşladığımız büyük, orta ve küçük taşlar, ne de elimizde biriktirdiğimiz taşlar şeytandır. İmtihanımız taşlarla değil; imtihanımız elimizle ettiklerimizle. İşimiz şeytanı taşlamakla bitiyor değil, işimiz içimizde ağır taşlar gibi biriktirip katılaştırdığımız kötülükleri içimizden savurmakla başlıyor ve hep başlıyor.

Karanlıkla yatıp kalktığınızı göstererek kanıtlayabilirsiniz ışık olduğunuzu. Öyleyse, en az yedi tane taş toplayabilir misiniz içinizden? Hiç korkmadan, karanlığa bulaştığınızı, kötülüğün içinize sızdığını görmek üzere içinize doğru uzatır mısınız ellerinizi? Taşları dışarıdan değil, içinizden toplamak üzere. ■